

другаде, описани въ любопитната му автобиография, ималъ обичай да дращи и изъ други ржкописи, както напр. на последния листъ на рилския Мардариевъ сборникъ отъ 1483 год. Явно е, че Партений си преписалъ хрисовула отдѣлно на хартия. Той не е могълъ да мистифицира Шишмановата грамота и отдолу самъ да се издаде за подправката; нито пъкъ рилското братство би позволило на единъ гостъ въ манастира да напише царска грамота съ бележка отдолу, че тя не е истинска, толкова повече гдето възъ основа на тая българска грамота монаситѣ сж молѣли турскитѣ султани за нови фермани и правдини. Независимо отъ реченото, Шишмановата грамота по своята палеография се издава за положително автентиченъ паметникъ. Който е запознатъ добре съ ржкописитѣ отъ XIV в. и особено съ ржкописитѣ, писани отъ писателитѣ на царската и патриаршеска срѣда отъ онова време, той не може ни за минута да се усъмни въ истиността на Шишмановата грамота. Въ нея е запазенъ търновскиятъ правописъ съ неговитѣ тънкости, запазена е точно техниката на тогавашното полууставно писмо, както напр. въ търновския преписъ на Боровия синодикъ. И по своя езикъ и срѣднобългарска граматика грамотата се отнася тъкмо къмъ означеното време. Единъ Партений, или който и да е отъ негово време, при тогавашнитѣ понятия за езика, за неговитѣ форми, правописъ и техника, не е могълъ да ни даде единъ съвършенъ срѣднобългарски текстъ, каквато е рилската грамота, безъ да внесе въ него отклоненията, присъщи на традицията отъ XVIII в. Ни единъ отъ стотицитѣ познати български ржкописи отъ тогава не прави изключение.

Другъ е въпросътъ за златния печатъ на грамотата; тамъ е оправдано съмнението за неговата автентичность. Съмнението, както ще видимъ, иде главно отъ надписитѣ на печата. На лицето на печата (диам. 42 мм). е представенъ царъ Иванъ Шишманъ въ цѣлъ ръстъ en face, съ корона, пълнобрадъ, облѣченъ въ царска одежда, посипана съ бисерни зърна, въ дѣсната си ржка държи скиптеръ съ кръстъ, а въ лѣвата свитѣкъ представляющъ хрисовула. Отъ дветѣ страни на царя стои името: *црь шишманъ*, а въ кръгъ около образа: *† Іw шишманъ въ ѱа вѣрн црь и самодръжцъ всѣмъ влгарм*. На opakото на печата е представенъ св. Иванъ